

י"א כסלו, תשע"ד, 14.11.2013

גיליון מס' 283

פרשת וישלח

סיפורו של המאבק

מאת הרב מרדכי ורדי, קיבוץ ראש צורים

המילים "וּיִאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ" (בראשית לה, כב) מתארות התגוששות לילית בין יעקב למלאך. יעקב אינו יודע מי הוא הנאבק אתו. במדרשים דנו חכמים בשאלה מה חשב יעקב על הניצב מולו במאבק, בלילה, במעבר יבוק. כמה דעות נאמרו בזה:

ר' חמא בר' חנינא אמר: לשרו של עשו הרשע נדמה לו, כמו שנאמר: "כִּי עַל כֵּן רֵאִיתִי פֶּנִיךָ כְּרֹאוֹת פְּנֵי אֱלֹהִים" (בראשית לג, י), כלומר יעקב רומז לעשו שהוא מזכיר במראהו את דמותו של מלאך האלוהים שנאבק אתו בלילה.

ר' הונא אמר: לרועה נדמה לו – לזה צאן ולזה צאן, לזה גמלים ולזה גמלים. אמר לו העבר את שלי ואני מעביר את שלך...

רבא בר עולא אמר: כתלמיד חכם נדמה לו...

ריבוי הדעות בעניין מורה כי חכמים התייחסו אל המאבק הזה לא רק כמאבק פרטי של יעקב אלא כמודל ראשי למאבקים שכל אחד פוגש בדרכו להגשמת ייעודו בעולם. מסתבר שכדי לעלות מדרגה לדרגה חייב כל אדם לעמוד בהתמודדות. עיקר ההתמודדות היא פנימית, של האדם עם עצמו, אבל היא מתעוררת לעיתים גם ע"י גורמים מן החוץ.

לדעת ר' חמא יעקב המלאך נדמה לו כשרו של עשיו. יעקב עומד להיפגש עם עשו ויש ביניהם מאבק, קונפליקט קיומי, שראשיתו בהתרוצצות התוך רחמית, שהביאה את רבקה לשאול בטון נואש "אם כן למה זה אנוכי?!" (בראשית כה, כב). המשכה של ההתנגשות מתקיים במאבקים על הבכורה והברכה. וכעת מגיע הזמן של העימות הגדול המסכם, כאשר יעקב חוזר כדי לקבל את חלקו בארץ כממשיכו של יצחק. על כן מבחינת ר' חמא, המאבק עם המלאך במעבר יבוק נוגע בשורש העימות שבין יעקב לעשו. במאבק הזה יוכרע הקונפליקט שביניהם לדורות עולם. כל מאבק צבאי מבוסס על התנגשות ערכית הנוגעת בשאלת הטוב והרע. יעקב מתכוון למלחמה וכתחליף הוא מקבל את המאבק עם שרו של עשיו

המקדים את המאבק המזוין הצפוי להתקיים ביניהם. כאשר יוכרע המאבק הרוחני, האידיאולוגי, המאבק הצבאי יהפוך למיותר.

לדעת ר' הונא. נדמה לו כרועה צאן המציע עסקה של שותפות ועזרה הדדית. מבחינתו המאבק עם המלאך היה מאבק עם הרוע הכללי בעולם, הרוע שמציע שותפות, רוע שמתלבש בדומה לאדם ולכן לא תמיד מעורר מיד התנגדות. לומר לך שההתמודדות של האדם על זהותו המוסרית רוחנית באה מתוך ההשתקפות שלו עצמו. האדם רגיל לפחוד ולהיזהר מן הרוע בהתגלמותו המפלצתית אבל הרוע האמיתי, המפותח, יודע להיראות ידידותי, להתלבש דווקא במה שנראה מוכר.

לדעת רבא בר עולא ההתנגדות מתלבשת בדמותו של תלמיד חכם. הרוע בגרסתו של רבא איננו מזוהה עם האוייב וגם לא עם חבר וידיד, אלא עם תלמיד חכם. הרוע על פי גרסה זו מתלבש בידענות ובסברות תורניות. השפה שלו היא שפה ערכית, הוא יודע 'לטהר את השרץ' בטיעונים המבוססים על המידות שהתורה נדרשת בהן. המניפולציה של הרוע על פי רבא היא דווקא הצדקנות. כשהרוע לבוש באצטלה דתית ההתמודדות תובעת מן האדם לקרוע את מסך השקר מעל הפרצוף המתחכם שלו, ולהיווכח בכך שהוא מנסה לסחוף את האדם אל אובדנו.

יעקב מתמודד ומנצח. כל אחד יכול לנצח. לכל אחד יש מתנגד פנימי וחיצוני שתפור לפי מידותיו. כאשר נצליח להכניע את הרוע הפנימי, גם אם נצא בשן ועין ואולי גם בצליעה כואבת – הרי שסופסוף ניצחנו והתגברנו.

הרב מרדכי ורדי, רב קיבוץ ראש צורים. נשוי לפזית ואב לשבעה. ראש מגמת תסריטאות ב'מעלה'. רב ביה"ס הגבוה למוזיקה 'מזמור' וחבר הנהלת ביה"ס לאומנות 'פרדס', שבגבעת וושינגטון. למד בכרם ביבנה, בעטרת כהנים ובמרכז הרב. בעל תואר שני בקולנוע מטעם אוניברסיטת תל אביב. במאי ותסריטאי ("הלאקה", "לרדוף אחרי הצל").

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בעזרת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בעזרת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il